

Visszaemlékezés a Párisi Magyar Diákegyesület 1933. évi délfranciországi útjára

Az idén másodszor rendezte meg a *Renaissance Francaise* Franciaország nagyobb városainak bevonásával a „Nemzetek Ünnepe”, a *Fete des Nations-t*. Amíg a múlt évben csak Nizza város volt a rendező, addig az idén Grenoble, Lyon és Marseille is bekapcsolódott. Az előző évi *Fete des Nations*, mondhatjuk, csak próbálkozás volt s annak sikere buzdította fel a rendezőséget az ünnepség szélesebb körű, jóval nagyobb üzleti és ideológiai alapra való helyezésére.

Hogy az üzlet hogy sikerült, az a *Renaissance Francaise* és a rendező városok dolga, de hogy vállalkozásnak nem volt rossz, bizonyítja az, hogy jövőre, sőt a következő években is megrendezik.

Az ideológiai siker jobban érdekel bennünket. Hiszen ennek előmozdításában mi magunk is tevékenyen résztvettünk. Franciaország be akarta mutatni a különböző nemzetek fiait városainak és meg akarta ismertetni e nemzetek majdani vezetőivel Franciaországot. Huszonöt nemzet nyolcszáz diákja mutatta be népének viseletét, táncait és zenéjét egymásnak és annak a vidéki kispolgárnak, akinek földrajzi tudása megszakad Keleten a Rajnánál és a műveltebbek érdeklődési köre sem terjed túl Bécsen. Mert a Rajnánál megszűnik a kultúra, Bécsnél pedig a civilizáció. így gondolja ezt az átlagos francia polgár. Másrészt nem lehet közönbös Francia-

országának, de egyetlen országnak sem, hogy nyolcszáz széles látókörű intellektüel személyes barátsága egymást megismerése és megértése készíti elő a békét.

Hogy magyar szempontból mit jelentett a *Féle des Nations*, azt bizonyítják a különböző francia lapok. Mert a francia polgár véleményét, amin az egész francia állami apparátus nyugszik, nem a *Matin és az Intransigeant* irányítják, hanem a nyolctízezer példányszámban megjelenő kis vidéki lapok. És ezek tíz napon keresztül foglalkoztak állandóan Magyarországgal. Ezekben a lapokban nem egy francia kereste meg a térképen Magyarországot és annak fővárosát, Budapestet.

A Párisi Magyar Diákegyesületet ötven diák és diákleány képviselte. Tavaly még számbelileg a harmadik csoport voltunk a jugoszlávok és románok mögött következve. Az elmúlt évi eredmények alapján az idén jóval több magyar diákot hívtak meg mint románt vagy jugoszlávot és így számbelileg is a második helyre került csoportunk.

Az elindulást hosszú hónapok izgalmas készülődései előzték meg. Tánc- és énekpróbák és a legnagyobb gond, a ruhák biztosítása. Nagy nehezen és az utolsó pillanatban mégis csak sikerült a nagymélt. vallás- és közoktatásügyi minisztérium népművelésügyi ügyosztályának támogatásaképpen négy pár kapuvári eredeti magyar viseletet kölcsönkapni és a magyarországi jelmezkölcsönzéshez 300 P hozzájárulást nyerni. A Párisi Magyar Diákegyesület erőfeszítései és a követ úr, báró Villani Frigyes messze-menő támogatása révén sikerült így az ötven résztvevő számára kellő, ha nem is minden esetben jellemző magyar népviseletet biztosítani.

A magyar népviseletet a Nemzetek Ünnepe megelőzően a *Renaissance Francaise* által a *Palais de la Mutualité*-ben rendezett előadáson mutattuk be. Programmunk, amely négy táncszámot és két énekszámot foglalt magában, rendkívüli sikert aratott, annak ellenére, hogy a műsornak egyik legerősebb száma, a hatvan taggal képviselt válogatott

nemzeti viseletben megjelenő lengyelek száma után következett. Hogy a magyar csoportot tavalyi szereplése nyomán a rendezőség főlátványosságnak szánta, azt bizonyítja a programnak ilyen összeállítása is, hiszen a franciák nagyszerűen értenek ahhoz, hogy kellő rendezéssel éppen a műsor utolsó számaként biztosítsák a legmélyebben ható sikert. Ez alkalommal is a magyar gyorscsárdás fékezhetetlen lendülete zárta be a bemutatott nemzeti táncokat.

Parisban ezen a szereplésen kívül március 9-én a *Salle Gaueau-bsm* kétszer szerepeltünk, a három-órás és az ötórás előadáson. Az előadást Guy de Pourtalés, Liszt Ferenc kiváló életrajzírója, a nagy francia zenekritikus előadása nyitotta meg és utána Báthy Anna, a budapesti m. kir. Operaház tagja szerepelt magyar paraszt- és népdalok bemutatásával. Az előadást az *Université des Annales* keretében, annak költségén, a Magyar Tanulmányi Központ rendezte és Egyesületünknek két fontos csoportszámot, egyik tagunknak, Báthory István mérnöknek, a Diákegyesület tárogatóművészenek pedig értékes külön számot biztosított. A kitörő lelkesedés, amellyel a műsor különböző számait fogadta, bőségesen szólt a mosolygó, temperamentus diáklányoknak is, akik színgazdag ruhájukkal és pezsgő ritmusú táncukkal valósággal elragadták a francia közönséget.

Hasonló nagy sikert aratott szereplésük a *Foyer international des Etudiantes* párisi egyetemi diák-internátusban, ahol a termet zsúfolásig megtöltő nemzetközi egyetemi és diákközönség előtt három számot mutattak be március hó 12-én. Ugyanez alkalommal Báthy Anna, Árvai Jóska cigányzenekara, három magyar zongoraművész és Egyesületünk részéről Jankovich Ferenc és Báthory István különszámait szerepeltek a műsoron.

A rendezés koncentrikus munkája lehetővé tette, hogy ugyanezen a délutánon a párisi városháza fogadásán is megjelenjék egyik csoportunk, este pedig a magyar kolónia párisi székházában, a

Magyar Házban rendezett márciusi nemzeti ünnepen lépett fel.

Március 17-én este indult el különvonatunk Grenoble-ba. Már az első órákban huszonöt nyelv bábeli zűrzavarában is testvérkezet és megértést talált a fiatalság. Az az intellektuális ifjúság, amelyik nehéz gondok közt tanul az egyetemen, de magában építi a jövő álmát, a megélhetést és boldogulást jelentő új Magyarországot.

Ebben az időben a nemzetközi események mindenütt feszült helyzetet teremtettek, de itt az ifjúság mégis módot talált arra, hogy barátokat keressen a rokonszenvet mutató népek között. Akkor, midőn Parisban a kisantant államok gyűlöletet szító sajtópropagandája nap-nap után a legféktelenebb cikkeket jelentette meg ellenünk, a vonaton románok, szerbek és csehek, akik között igen sok magyar anyanyelvű, vagy magyarul tudó volt, magyar szóval jöttek köszönteni bennünket és primásunk hegedűje mellett, velünk együtt énekeltek a magyar nótákat. Hozzánk kapcsolta őket az érzelmi közösség, amely lelkük mélyén — úgy látszik — sokszor felborong. De intellektuális szempontból is igyekeztek közeledni hozzánk, megismerni felfogásunkat és művelődésünket. A hasonló utak valóban alkalmasnak látszanak arra, hogy közelebb hozzák egymáshoz a politikailag elválasztott ifjúságot és kölcsönös megértést ébresszenek bennük. Úgy tetszik, hogy az új ifjúság, amelynek külföldön alkalma nyílik a különböző nemzetek fiaival érintkezni és azok között barátokat szerezni hazánknak, olyan szempontokból is megítélheti a jövő kialakulását, mely egy ország határai közé zárt ifjúságnak nem lehet sajátja.

Első állomásunk Grenoble volt. Egyetemi város, kellemes, szép vidékkel, egyetemén huszonhárom nemzet ifjúságával. Kellemesen érintett bennünket a francia rendezőségnek az a kitüntetése, hogy a magyar csoportot a város legelőkelőbb szállodájában, a *Majestic-ben* helyezte el. A délelőtti program

szerint valamennyi csoport nemzeti viseletbe öltözött és kivonult a névtelen katona sírjához. Huszonöt nemzet tette le koszorúját és huszonöt nemzet hajtotta meg zászlóját Grenoble város és a világháború hősi halottainak emléke előtt.

A hősök emlékének megkoszorúzása után nagy felvonulás következett a városon keresztül lelkes tapsolók sorfala között, saját zászlóik és a nemzetnevek felírásai alatt vonult el a huszonöt nemzet képviselőiben megjelent diákság. Kétségtelennek látszik, ha a legszigorúbban ítéljük is meg magunkat, hogy a magyarok kapták a legnagyobb elismerést. Egy-egy szélesebb látókörű francia polgár szájából nem egyszer repültek felénk a *Vive la Hongrie, Vive la revision des traités*, Éljen Magyarország, éljen a békeszerződések revíziója kiáltások. Mert voltak olyanok is, akik tudtak országunk tragédiájáról. Kevesen voltak, de voltak, és mindig többen lesznek.

Délután a *Palais Huile Blanche-ban*, este pedig az Operában mutattuk be táncainkat, a grenobleieknek és a világháború Grenoble-ba üldözött magyar gazdasági emigránsainak. Ezeknek a magyar munkásoknak elhoztuk a magyar muzsikát, a magyar táncot és egy darabot az áhított magyar faluból, amit otthagytak, amit viszont akarnak látni s ahova ebben a pillanatban mégj óbban visszavágytak. Ha Grenoble-ban nem is kaptuk volna meg az elismerést a franciák részéről, — amit oly tünetően kaptunk —, akkor is érdemes lett volna lejönni ide a magyarokért.

Két napig voltunk ennek a kedves kis városnak vendégei és két nap alatt szeretetükbe fogadtak és többet tudtak meg rólunk, mint tíz-tizenöt sikertelen leszerelési vagy gazdasági konferencia alatt. Búcsúztatóul a rendezőség egy nagyszerű bált, a *Bal des Nations-t* rendezte tiszteletünkre. A *Majestic*-szálló hatalmas csarnokai, ahol a bál volt, zsúfolásig megteltek emberekkel. A nyolcszáz diák nemzeti viselete olyan ritka látványosság és érdekesség volt,

ami odavonzotta az egész környék intellektuális lakosságát. Két zenekar egymást váltó hangjai mellett a késő hajnali órákig táncolt együtt az odavaló francia közönség az immár egy családdá melegegett népviseletbe öltözött vendégekkel, s bizony reggel álmosan és zilált hajjal, de jókedvűen kapaszkodott vonatra a társaság, hogy folytassa útját Lyon felé.

Lyon a leggazdagabb francia város, s az összes vidéki városok közül a legnagyobb. Polgárai még zárkózottabbak mint általában a franciák szoktak lenni. Az állomástól ezeknek sorfala közt vonultunk a Városházára, fellobogózott házak és az emberek *Vive la Hongrie* kiáltásai között.

A Városházán Herriot volt miniszterelnök, lyoni polgármester beszélt, Franciaország egyik legnépszerűbb embere. Üdvözölte a nemzeteket, a fiatalokat, a jövő képviselőit. És a ruhák és fajok sokféleségének kaleidoszkópszerű összevisszaságában beszélt a megértésről és békéről.

Este az Operában szerepeltünk. A körmagyar, a csürdöngölő és csárdás még ezek előtt a zárkózott kispolgárok előtt is sikert aratott. Befejezésül az Opera zenekara Brahms Magyar táncait játszotta. Utána a közönség és a színpadon csoportonként felállított diákok a marseillaise-t énekelték el.

Másnap ezerkétszáz terítékes bankettet adott a város a Nemzetek Ünnepeén résztvevők tiszteletére. A fehér asztal mellett pár pillanat alatt megszületett a fiatalok között az a barátság, amit az öregek sokszor oly nehezen tudnak megtalálni.

Két napot töltöttünk Lyonban és ezalatt a két nap alatt talán egy kicsit közelebb jutottunk a zárkózott, országán, sőt talán városán kívül semmit sem ismerő lyoni polgárok szívéhez. Kicsit talán megértettük a csökönyösen maguknak élő franciákkal, hogy vannak a világon kívül mások is rajtuk kívül, akik éppen úgy éreznek, örülnek mint ők s akik élni akarnak, anélkül, hogy ellenségek lennének.

Március 22-én indultunk tovább Nizzába. Nizza város széleslátókörű polgármestere, aki már tavaly-

ról előnyösen ismert bennünket, az idén is központja volt a Nemzetek Ünnepségének. Hogy ezt a franciák és a nizzaiak is elsősorban üzletnek fogták fel, az kétségtelen. De az ilyen üzlet, amely lehetőséget ad nyolcszáz párizsi diáknak, hogy megláthassa a napsugaras Riviérát, mindenképpen méltányos üzlet.

Az a sokrétű nemzetközi társaság, amely a „*Cote d'Azure-t* látogatja, az a hihetetlenül nagy igényű közönség, amelyik látta és hallotta a világ legnagyobb művészeit, újat látott az idegen nemzetek diákjaitól; újat, frisset, amit eddig még nem ismert: tisztaságát, üdeséget, az ős, egyszerű falunak; örömét és bánatát a távoli országok népeinek. És ez a nagyigényű nemzetközi közönség nagy érdeklődéssel és tüntető tapsaival hálálta meg azt, hogy még neki is tudtunk újat és érdekeset nyújtani.

Mi, magyarok, talán itt kaptuk a legnagyobb elismerést. Az újságok hosszú cikkekben foglalkoztak a magyar népművészettel, zenével és táncokkal. Egyik nizzai lap ezt írja: „Ezek a magyar diákok és diáklányok mind született muzsikusok és virtuózai a táncnak.“ Az Operában a svéd király jelenlétében szerepeltünk. Eltáncoltuk immár oly sokadszor a körmagyart, de mindig megadtuk az impresszióját annak, hogy ősi eredete mellett is új és friss. Talán egy kicsit magunk is úgy éreztük, hogy mindig az, hogy mindig jobban szeretjük és hogy nem lehet megunni. Úgy ez, mint a székelyek virtuskodó tánca, a csürdöngölő, és az alföldi legények duhajságában is elegáns, férfias mozgású csárdása nagyon nagy sikert arattak. Itt hallottuk többek között azt a véleményt, hogyha a magyar táncokat és főleg a csárdást a románok horájával, a szerbek kólójával, a hollandok driétesmann jávai, vagy akármelyik nemzet táncával összehasonlítjuk, akkor ez az összehasonlítás azt a faji karakterre vonatkozó benyomást adja, hogy egyedül a magyar férfi férfi, minden más nációbeli csak ember.

Szerepeltünk még a tengerparton felállított nyílt

színpadon. Messzi szállott a tengeren a tárogató mélabús hangja. Visszasírása egy távoli országnak, egy távoli időnek, s a hallgatóság megértette. A tenger felől jövő szél meg-meglengette lobogós gatyánkat és ingeinket. Az idegen ország idegen szele olyan vígan, olyan barátsággal vett körül, hogy mintha ő fújna a Hortobágyon is. Mintha ő látná a magyar paraszt gondját, a magyar ember bánatát is, nemcsak a vidám életet élő előkelőségeket itt a Riviérán. Talán látja is s talán azért simogatja olyan lágyan, olyan szeretettel a magyar paraszt ruháját is, e távoli elegáns környezetben.

Ez a szereplésünk volt a befejezője a Nemzetek Ünnepeinek Nizzában. Este még tűzijáték volt a tengerparton s másnap reggel elindult velünk a vonat visszafelé. Minden kocsik ablakában egy-egy nemzet zászlaja leng. A pályaudvar üvegbúrája alatt felbúg a tárogató. Búcsúzunk a napfény, a ragyogás országától. De nem Örökre. Jövőre visszajövünk.

Hazajövet még kiszálltunk Marseille-ben. Itt már nem volt színpadi szereplés, csak felvonulás a város fellobogózott utcáin és fogadtatás a városházán. Azután a társaság kis csoportokra oszolva, megnézte Marseille nevezetességeit. A régi városrészt, a kikötőt és a legendás If várát.

Huszonnyolcadikán reggel érkeztünk vissza Parisba. Vége a Nemzetek Ünnepeinek. Azaz, hogy dehogy vége. A szerzett ismeretségek és barátságok Parisban is folytatódnak és megerősödnek. A diáknegyed soknyelvű fiatal lakossága azóta állandóan tart kéthetenként összejöveteleket a régi kapcsolatok kimélyítésére.

Most, hogy visszapillantunk az elért eredményekre, álljunk meg egy pillanatra és vonjuk le az út tanulságait magyar szempontból. Szép volt, jó volt és hasznos is volt. Rendkívül tanulságos utazás ötven magyar diák számára, akik egyenként sohasem álmodhattak volna arról, hogy mindezeket a városokat meglássák költség nélkül. Hasznos, nagyon hasznos volt magyar propaganda szempontjából is,

hiszen sok-sok ember szerzett tudomást ez út alatt rólunk, olyanok, akik azelőtt egyáltalán nem, vagy legfeljebb vitás értékű és könnyen feledésbe menő újságközleményekből tudták csak, hogy létezőnk. Most, mint élő valóságot ismerhették meg a magyar népet, annak művészi hajlamait, zenéjét, táncát és bensőséges lelkiületre valló, a szépben gyönyörködő viseletét. Kétségtelen, hogy szereplésünket siker és rokonszenv kísérte mindannyiszor, és a franciák számára is érdekesen képviseltük a magyarságot. Csak *mi* tudjuk, hogy csaknem teljesen magunkra hagyatva, milyen nehézségekkel kellett összeszednünk azokat az eszközöket, amelyek lehetővé tették, hogy megálljunk a nemzetek versenyében. Mi tudjuk csak, hogy mit adhattunk volna akkor, ha a hivatalos és idegenforgalmi tényezők valamennyien teljes mértékben átlátták volna a Nemzetek Ünnepeinek magyar szempontból is értékesíthető rendkívüli fontosságát és éppolyan odaadással és felkészültséggel igyekeztek volna kihasználni azt a páratlan lehetőséget, hogy francia pénzen és francia szervezetben csináljanak propagandát nemzeti érdekeinknek. A vallás- és közoktatásügyi minisztérium és a külügyminisztérium nyolc ruhával és 300 P-t kitevő anyagi támogatással segített bennünket és a vallás- és közoktatásügyi minisztérium népművelésügyi ügyosztálya mindazt a kotta- és zeneműirodalmat ingyenesen rendelkezésünkre bocsátotta a Franciaországi Magyar Tanulmányi Központ útján, amely műsorunk megvalósításához szükséges volt. *Ezen a nyolc eredeti magyar viseleten kívül azonban negyvenkét ruhát a pesti jelmezkölcsönzőkből kellett beszereznünk.* Ebben az ütött-kopott, színpadias, inkább jelmez-, mint eredeti népviselet számba menő ruházatban kellett felvennünk a versenyt a többi nemzettel. Ugyanakkor, amikor a jugoszlávok, akiknek sorai-
ban egyébként nagy számmal voltak magyarok, a belgrádi operából kapták eredeti, gazdagon díszített, népviseleti vidékenként összeválogatott ruháikat. A csehek múzeumi darabokba öltöztették fel hazul-

ról kiküldött női és férfi képviselőiket. A lettek a rigai népművészeti múzeum ruháiba öltözhettek fel. A románok a kalotaszegi és székely népviseletet is kisajátítva, magukénak hirdették az elvitathatatlanul magyar népviseleti és népművészeti kincseket. Az elmúlt évben nekünk is sikerült egyetlen darab kalotaszegi népviseletet kikölcsönöznünk. Ez évben egyetlen darabbal sem igazolhattuk, hogy a román, szerb és csehszlovák csoportban magyar viseletben megjelentetett diákok etnikailag nem hozzájuk, hanem mihozzánk tartoznak. Mit jelenthetne számunkra, ha a megújuló nemzetek ünnepén, amelyre három évre előre meghívták a magyar csoportot, mi is vidékenként bemutatathatnánk népművészetünk páratlan gazdagságát és azt a nagy etnikai és népművészeti egységet, amely a határokon túlélő magyarságot mihozzánk fűzi.

Bizonyos az, hogy a jövőben mindannyian még nagyobb igyekezettel fognak felkészülni az évenként megismétlődő szereplésre.

Ha tehát a magyar csoport meg akarja tartani a már elért eredményeket és méltóan akarja képviselni nemzetünket, jóelőre el kell készülnie a folyton erősödő versenyre és lépést kell tartania a többi nemzetek fiainak megújuló erőfeszítéseivel. Mi megteszünk mindent, ami tőlünk telik, és nagy tisztelettel kérjük azokat a magyar minisztériumokat, városi, megyei és idegenforgalmi hatóságokat, amelyeknek erre módjuk lehet, támogassák ruhák felajánlásával azt a nemzeti célú munkát, amelyet a magunk tanulságain kívül Hazánkért is folytatunk.

Paris, 1933 június hó.

Takács Ödön.